

Hans Rasmussen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om folkeskolen på Færøerne.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 737, fremsættelsen i tidenden sp. 1945).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Johan Nielsen: Jeg havde forleden dag besøg af en ung færøsk studerende, som gerne ville se dette høje, ærværdige ting. Vi spiste en bid brød sammen, og derefter gik vi rundt i huset. Jeg prøvede på at forklare ham, at man kunne få megen tid til at gå alene ved at gå rundt i vandrehallen og læse de små ordsprog, som står skrevet på væggene, disse fyndord, der er et tusindårigt produkt af fiskeriet i folkehavets dyb. Bagefter gik vi op i tilhørerløgerne og kiggede ned i tingsalen. Medens vi gik nede i vandrehallen, havde den unge mand som ægte student følt sig revet med af oplevelsen, men da vi kom op i tilhørerløgerne, blev han forbavset og kiggede desorienteret på mig: „Hvor er de ærede medlemmer?“ — „De sidder dernede“, svarede jeg. — „Ja men jeg kan kun se en 30-40 mennesker.“ — „Ja, de andre er borte med blæsten, men man kan jo heller ikke forlange, at de skal kunne sidde dernede altid og høre en eller anden verdensmester i lidt af hvert tale om et vandløb i Østersnede eller Tappernøje eller Troldenæs på Færøerne eller et sted oppe i Grønland, eller hvor det nu kan være i dette rige, som er et af de største i Europa med hensyn til udstrækning. Sådan er det næsten altid hen på eftermiddagen. Jeg skal selv være ordfører ved behandlingen af et færøsk skolelovsforslag på fredag ved 14-tiden, og jeg tror ikke, at jeg behøver at tage tæerne med til hjælp for at tælle, hvor mange der bliver på tilhørerpladserne.“ Han kiggede rædselslaget på mig: „Hvad vil du så tale om? Gennemgå

forslaget paragraf for paragraf? Det må blive frygteligt at skulle stå dér og gøre det over for alle de mange tomme stole.“ — „Nej“, sagde jeg. „Det agter jeg heller ikke at gøre. Forslaget har ligget fremme i adskillige dage, det er fremsat skriftligt af den højtærede undervisningsminister, og så vidt jeg ved, findes der ingen analfabeter i det høje ting. Desuden er forslaget udarbejdet af et særlig sagkyndigt færøsk udvalg. Det er vedtaget i lagtinget efter at have været forelagt det færøske landsstyre, så der skulle ikke være noget at rasle om. For øvrigt kan man jo altid drøfte problemerne nærmere i et udvalg, hvis man finder det nødvendigt, og vi er så heldige, at vi i dette tilfælde har en kapacitet af allerhøjeste rang i tinget.“

Det hører jo ikke med til god tone i det politiske liv at overrække laurbærkranse til politiske modstandere. De skal som regel fremstilles som umådelig dumme eller umådelig onde. På de hjemlige breddegrader bruger man kun ordets hvasseste våben. I andre, fjerntliggende lande tager man sværdet eller galgen til hjælp. Jeg ved såmænd ikke, hvad der er mest humant. Jeg synes blot, at man af og til burde gøre som bonden, da han tog hatten af for borgmesterens so og sagde: ære den, som æres bør. I nogle tilfælde kan man endda blive så heldig, at man virkelig tager hatten af for overmanden. Der står et guldkorn nede i vandrehallen blandt alle de mange andre, som studenten og jeg så på forleden dag. Det lyder sålunde: Når svanerne synger, skal rågerne tie. Vi har, hvad dette lovforslag angår, en svane hos os i dag, derfor skal rågerne tie. Med svanen mener jeg min kollega fra Færøerne, min politiske modstander, venstremanden det ærede medlem hr. Johan Poulsen. Han har været skolelærer i en menneskealder, en overmåde dygtig og anset lærer. Han har været kommunalpolitiker og lagtingsmand og medlem af det høje ting i mange år og er det stådig. Han er endnu den dag i dag medlem af den færøske skoledirektion, så hvis ikke han har forstand på, hvad dette lovforslag går ud på, ved jeg ikke, hvem der skulle have det.

Hvis det nu alligevel skulle ske for mig, at naturen gik over optugtelsen og jeg kom med et lille hjertesuk, ligger det måske lidt ud over det egentlige lovforslag. Det drejer

[Johan Nielsen.]

sig om undervisningsformerne i to discipliner, som står mit hjerte særlig nær, nemlig historie og religion. Hvor ville jeg ønske, at der kunne ske en reform i disse fag, som efter min mening præger menneskene mere end alle de andre fag eller i hvert fald burde gøre det.

Jeg kan anføre, at jeg efter at have lært fremmede sprog en overgang som hobby havde at læse de forskellige landes skolehistoriebøger, og jeg kan tydeligt huske, hvor rystet jeg kunne blive over fremstillingen af „de andre“. Det var fælles for alle landes historiebøger, at „vore tapre hære“ havde kæmpet for den retfærdige sag, men de andre havde været mordbrændere, skurke, havde voldtaget kvinder og dræbt værge-løse børn. Jeg har ofte tænkt ved mig selv — jeg er præst — at faktisk er det håbløs gerning at skulle stå på en prædikestol og forkynde kærlighed til Gud og næsten og hver jul tale om fred på jord, medens man samtidig lærer alle børn i alle lande den slags ting i skolerne.

Dernæst er der religionsundervisningen, som har været en del i søgelyset i den sidste tid og sikkert med rette. Kunne vi ikke blive enige om at få så meget af den kristelige etik med som muligt? Har vi noget bedre at lære vore børn og unge end disse salige ord: „Alt, hvad I vil at menneskene skal gøre mod Eder, skal I også gøre mod dem.“ Hvor ville det ikke blive en dejlig verden at leve i, hvis vi virkelig kunne indprente vore børn den læresætning, som gælder i alle livets forhold — måske med undtagelse af at kysse en andens pige.

Nå, det falder måske lidt uden for de afstukne rammer, men det lå mig altså på hjerte.

Hvad angår selve lovforslaget, kan jeg kun udtrykke min glæde for det. Det er som sagt skabt af mænd, der har større forstand på den slags ting, end jeg har. Jeg takker den højtærede undervisningsminister, fordi han har fremsat det, og jeg vil samtidig benytte lejligheden til at takke ministeren for den interesse, han viser for de mange skoleproblemer, som vi i dag har i støbeskeen på Færøerne.

Jeg kan på mit partis vegne tilsige al støtte til en hurtig og velvillig behandling.

Johan Poulsen: De i den senere tid i folketinget vedtagne skolelove, henholdsvis lov nr. 163 af 27. juni 1958, den såkaldte strukturlov, og den såkaldte tilsynslov, lov nr. 200 af 12. april 1949 om det kommunale skolevæsens styrelse og tilsyn, kom som bekendt ikke til at omfatte det færøske skolevæsen. Alligevel kan der ikke være mindste tvivl om, at vedtagelsen af de nævnte love gav stødet til, at de færøske skolemyndigheder søgte at fremskynde arbejdet for at få skabt et lovmæssigt grundlag for en virkelig reform af skoleforholdene på øerne.

Den første impuls til et sådant arbejde kom ganske naturligt fra Færøernes skoledirektion, der allerede den 25. februar 1959 vedtog at nedsætte en kommission på 12 medlemmer med den opgave at udarbejde forslag til en ny skoleordning for Færøerne.

Kommissionen, der var ret alsidigt sammensat, og hvori undervisningsministeriet, landsstyret, Færøernes skoledirektion, det færøske lagting, den færøske lærerforening m. m. var repræsenteret, havde daværende rigsombudsmand N. Elkjær Hansen til formand, medens kontorchefen for rigsombuddet, hr. H. Laiborg, varetog kommissionens sekretærforretninger.

Kommissionen holdt sit første møde den 28. maj 1959 og afsluttede sit arbejde i februar 1960 med afgivelse af en betænkning med forslag til lov om folkeskolen på Færøerne. Om dette forslag med bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser var der stort set — bortset fra enkelte mindre væsentlige afvigelser — enighed mellem de 11 af kommissionens medlemmer, medens et mindretal, fru Sigrid av Skardi Joensen, afgav en mindretalsudtalelse.

Betænkningen med forslag blev af kommissionen afleveret til skoledirektionen, der efter en grundig gennemgang videresendte denne til Færøernes landsstyre, der ved skrivelse af 3. august 1960 forelagde kommissionens betænkning med forslag for Færøernes lagting. Sagen blev i lagtinget henvist til et 5 mands udvalg, hvis flertal indstillede kommissionsflertallets forslag til vedtagelse med nogle mindre rettelser og enkelte ændringer, hvorefter dette vedtoges af lagtinget med 17 stemmer mod 0.

Den oprindelige lov vedrørende en folke-

[Johan Poulsen.]

skoleordning for Færøerne var folkeskoleloven af 1. marts 1854. Denne lov er i det store og hele erstattet af senere bestemmelser, dog er enkelte bestemmelser gældende endnu. For Thorshavns kommuneskoles vedkommende blev der ved bekendtgørelse af 1896 indført betydningsfulde og dybtgående ændringer, for Færøernes mellem- og realskole gælder nu bekendtgørelse af 1910, og for bygdeskolernes vedkommende er det anordningen af 16. januar 1912, der er den gældende.

Der er med mellemrum sket ændringer i og tilføjelser til nævnte anordningsbestemmelser, således i 1920, 1931 og 1938, uden at der har været tale om egentlige reformer.

De for folkeskolens styrelse gældende bestemmelser indeholdes i lov af 28. februar 1872 om de færøske landkommuners styrelse, i lov af 20. maj 1933 om skolekommissioner i landkommunerne på Færøerne og for Thorshavns vedkommende i lov af 27. maj 1908 om byen Thorshavns kommunale styrelse samt spredte bestemmelser i loven af 1854, bekendtgørelsen af 1910 og anordningen af 1912. Med hensyn til lærerlønnsområdet gælder nu lov nr. 210 af 18. maj 1960, og i henhold til lov nr. 140 af 31. marts 1960 er der ved at blive indført skolelægeordning på Færøerne.

Af det anførte vil fremgå, at lovgivningen vedrørende den færøske folkeskole, ja, vedrørende det færøske skolevæsen som helhed, har været ret spredt og brudstykkeagtig. Den af den færøske skoledirektion nedsatte kommission var derfor under sit arbejde med at gennemgå den gældende skolelovgivning ikke længe om at finde ud af, at en generel revision af hele lovgivningen var nødvendig.

Reglerne om skolens ordning er i den gældende lovgivning sammenkædet med regler om skolevæsenet i øvrigt, navnlig om folkeskolens styrelse og tilsyn, hvorfor kommissionen for at gøre lovgivningen mere overskuelig og udtømmende bestemte sig for at samle den her omtalte lovgivning i et lovforslag. Dette synspunkt: for Færøernes vedkommende at fastsætte de til folkeskoleloven og tilsynsloven svarende regler under ét i en særlig lov, har også fået undervisningsministeriets støtte.

Ved udarbejdelsen af forslaget bestem-

melser vedrørende skolens struktur har kommissionen i vidt omfang kunnet drage nytte af de overvejelser og erfaringer, der ligger til grund for den i 1958 vedtagne ændring i den danske skoles opbygning. Som det fremgår af lovforslaget, er den i den danske folkeskole nu indførte skoleordning: en 7-klasset hovedskole med en 3-årig eksamensafdeling som overbygning, foreslået gennemført generelt for alle færøske skoler med eksamensafdeling. Som det fremgår af betænkningen, har et af kommissionens hovedsynspunkter været, at det var af afgørende betydning, at en eksamen fra den færøske skole kan anerkendes og benyttes på linje med en tilsvarende eksamen fra rigets andre dele også uden for Færøerne.

Et andet hovedspørgsmål vedrørende hovedskolen har været en undersøgelse af mulighederne for en forøgelse af elevernes samlede timetal i de 7 skoleår i de mindre og små bygdeskoler. Ifølge lovforslagets § 14 fastsættes normen for elevernes samlede timetal i de 7 skoleår til 6 480; denne norm opfyldes allerede af Thorshavns kommuneskole og af de købstadordnede skoler på bygd. Derimod er det af de bygdeordnede skoler kun de 7-klassede skoler, der når op på et elevtimetal gennem 7 år på 6 480. Ved de øvrige bygdeskoler varierer elevtimetallet efter antallet af lærere og klasser ved de enkelte skoler, og ved en del små skoler er elevtimetallet under halvdelen. Ved 30 skoler med halv lærerkraft — d. v. s. 1 lærer, der besørger 2 skoler — ligger elevtimetallet således på 2 300 - 2 600 timer, medens det i 5 skoler med $\frac{1}{3}$ lærerkraft er helt nede på 1 500-1 800 timer. Den opstillede norm vil derfor ikke kunne opfyldes straks fra lovens ikrafttræden, for så vidt angår de bygdeordnede skoler, men må for disse være målet. Skoledirektionen kan, når særlige forhold gør sig gældende, dispensere herfra, men en dispensation kan kun gives tidsbegrænset, for højst 3 år ad gangen.

Som et middel til at øge det årlige elevtimetal ved de mindre og små bygdeskoler foreslås bestemmelser om centralisering, bl. a. ved etablering af skoler eller dele af skoler, der er fælles for flere skoledistrikter, eller gennem skoleforbund for flere kommuner.

[Johan Poulsen.]

Folkeskolen på Færøerne er i henhold til hjemmestyreløven af 23. marts 1948 et fællesanliggende. Som et udtryk herfor er rigsombudsmanden formand for skoledirektionen, ligesom undervisningsministeriet i adskillige forhold er skolevæsenets øverste myndighed.

Det foreliggende lovforslag omfatter 11 afsnit, hvoraf de 6 første svarer til den her i landet gældende folkeskolelov og de sidste 5 til skoletilsynsloven. Som allerede anført vil efter lovforslagets afsnit I-VI folkeskolen på Færøerne komme til at omfatte dels en 7- eller 8-årig hovedskole, der eventuelt kan videreføres med en 9. klasse, dels en 3-årig realafdeling. Det er den samme ordning, som er ved at blive gennemført her i landet i henhold til de i 1958 vedtagne ændringer af folkeskoleloven af 1937. Den foreslåede ordning er i virkeligheden en officiel tilslutning og godkendelse af den udvikling, der har fundet sted inden for det færøske skolevæsen i de senere år.

For en del år siden var forholdet det, at færøske skolemyndigheder stod ret tøvende og ubesluttsomme over for, hvorvidt man skulle centralisere eller decentralisere, når talen var om eksamensskolen. Lagtinget har siden slutningen af 30'erne drevet et studenterkursus i Thorshavn med tilhørende præliminærkursus, der har modtaget elever fra alle øerne. Færøernes mellem- og real-skole, der oprindeligt var baseret på at modtage elever fra alle øerne, har på grund af den stærke befolkningstilvækst i den sidste snes år næsten udelukkende fået sine elever fra Thorshavn. Der har med andre ord ikke været mulighed for at dække behovet med hensyn til adgang til eksamensskolerne, et forhold, der fortrinsvis kom til at gå ud over børnene og ungdommen fra bygderne, der således rent uddannelsesmæssigt blev dårligere stillet end børnene og ungdommen fra Thorshavn. Økonomisk var det kun overkommeligt for de bedre bemidlede at have deres børn gående i skole i Thorshavn, hvor de måtte tage fast ophold i skoletiden.

Der var også et rent menneskeligt problem at tage hensyn til; mange forældre fra bygderne sendte nødigt deres børn i en så ung alder til Thorshavn, hvor de i mange tilfælde kom til at savne hjemmets værn og

omsorg og tit blev overladt til sig selv mere, end godt var. Denne tilstand medførte ganske naturligt, at udviklingen gik mere og mere i retning af, at de større pladser som Tverå, Våg og Klaksvig udbyggede deres folkeskole med en eksamensafdeling. Bortset fra Færøernes mellem- og realskole, der har haft sin egen status uden for den egentlige folkeskole, har der således været adgang til at tage real- eller præliminæreksamen ved skolerne på de 3 lige nævnte pladser.

Efter forslaget får folkeskolen principielt samme opbygning overalt på Færøerne. Dette vil medføre en ændring i opbygningen af eksamensafdelingerne ved Klaksvig, Tverå og Våg skoler. Klaksvig skole har efter 5. klasse en 4-årig mellem- og realskole, mens skolerne i Våg og på Tverå efter 5. klasse har en 4-årig præliminær-afdeling. I henhold til lovforslagets § 71 vil Færøernes mellem- og realskole indgå i folkeskolen på Færøerne, således at skolen omdannes til en realafdeling ved Thors-havn kommuneskole.

En ensartet opbygning og ordning af skolerne på Færøerne, hvor der i dag findes 3 forskellige former for eksamensafdeling, må af flere grunde anses for ønskelig, således af hensyn til fastlæggelse af undervisningen med ensartede krav på samme klassetrin samt af hensyn til elever og lærere, der skifter skole. Men foruden de allerede nævnte skoler er der i den sidste tid i flere tilfælde i tilknytning til større bygdeskoler oprettet eksamensafdeling f. eks. i Vestmanhavn, i Fuglebjerg, på Glibre og i Midvåg-Sandevåg, hvor eksamensafdelingen er blevet etableret som et 3-årigt kursus til almindelig forberedelseseksamen i tilslutning til 7. klasse, således at der gives forberedende undervisning i engelsk og naturlære i 6. klasse og i engelsk, tysk og matematik i 7. klasse efter samme ordning som for landkommunerne hernede. Der er også oprettet frivillige 8. klasser ved enkelte skoler.

Som det vil ses, er der allerede sket en betydningsfuld udvikling med hensyn til at lette adgangen til eksaminer, en udvikling, som formentlig vil tage yderligere fart efter gennemførelsen af det foreliggende lovforslag. At denne udvikling vil blive hilst med glæde og opfattet som et betydningsfuldt

[Johan Poulsen.]

fremskridt især af den del af befolkningen, der bor i middelstore og mindre bygder, er utvivlsomt. Betydningen heraf understreges alene derved, at real- eller forberedelseseksamen i et moderne samfund betragtes som et mindstekrav med hensyn til uddannelse for at kunne kvalificere sig til mangfoldige stillinger i samfundet.

Som en anden særdeles betydningsfuld forbedring ved gennemførelsen af det foreliggende lovforslag i forhold til den gældende lovgivning vil jeg nævne muligheden for at øge timetallet ved de små bygdeskoler, således at de efterhånden kan nå det gældende minimum for skolerne her i landet på 6 480 timer i løbet af de syv skoleår. Men det allerstørste fremskridt ved lovforslaget er, at der ved dettes gennemførelse sker en demokratisering af skolen: enhedsskolen gennemføres for børn fra alle samfundslag fra det første til det syvende skoleår med mulighed for en videre uddannelse for de bogligt begavede børn, samtidig med at der ved undervisningen i 8. og 9. klasse skabes mulighed for en mere erhvervsbetonet undervisning til dygtiggørelse af dem, der går ud i det praktiske erhverv.

Af andre fremskridt kan nævnes, at der så vidt muligt skal indrettes særundervisning for børn, der på grund af talevanskeligheder, svagsyn, svag hørelse, små evner eller læsevanskeligheder ikke med tilstrækkeligt udbytte kan følge den almindelige undervisning. Der foreslås pålagt kommuner, der ikke selv har 8. hovedskoleklasse, 9. klasse eller realafdeling, pligt til at betale undervisning og læremidler for børn fra sådanne kommuner, der søger de pågældende klasser i andre kommuners skoler. Der foreslås regler svarende til de her i landet gældende om beforderingsordninger for børn, hvis skolevej er uforholdsmæssig lang eller besværlig, samt regler for hjemmeundervisning af svagelige børn.

Som fremhævet af den højtærede undervisningsminister i fremsættelsestalen gæl-

der der andre regler for tilskud til skolebyggeriet for Færøerne end hernede, idet den gældende ordning hviler på en bestemmelse i loven om lønninger til lærere i folkeskolen på Færøerne. I henhold hertil har det i en lang årrække været praksis, at statskassen bevilger vedkommende kommune et tilskud, der dækker 20 pct. af udgifterne, under forudsætning af, at landskassen bevilger et tilskud af samme størrelse, og at byggeplanen er godkendt.

Bestemmelserne om folkeskolens styrelse og tilsyn indeholdes som allerede anført i lovforslagets afsnit VII-XI og omfatter samme område som den hernede gældende skoletilsynslov, lov af 10. april 1949, dog med enkelte mindre afvigelser under hensyn til Færøernes særlige forhold. Den øverste ledelse og det øverste tilsyn ligger hos Færøernes skoledirektion, der, set i forhold til undervisningsministeriet, har noget videregående beføjelser end amtsskoledirektionerne hernede, og den lokale styrelse ligger hos kommunalbestyrelserne og skolekommissionerne. Skolekommissionerne vælges samtidig med valg af kommunalbestyrelse og efter samme regler. Valget gælder for 4 år. Færøernes skoledirektion består som alt nævnt af rigsombudsmanden som formand, provsten på Færøerne og 3 af lagtinget valgte medlemmer; lagtinget vælger samtidig en stedfortræder for hver af de pågældende. Dette er nyt; før har der ikke været valgt stedfortrædere. Valgperioden for de lagtingsvalgte medlemmer er foreslået ændret fra 1 til 4 år.

Stillingen som landskonsulent, hvis opgave i første række er at være pædagogisk rådgiver for skoledirektionen og skolerne, og som udøver af skoledirektionens pædagogiske tilsyn med skolevæsenet bevares. Lovforslaget yder hjemmel for ansættelse af en konsulent for særundervisningen. Dette er også taget i betragtning ved udformningen af loven af 18. maj 1960 om lønninger til lærere ved folkeskolen på Færøerne. Af andre nye bestemmelser kan nævnes forslaget om oprettelse af lærer-

[Johan Poulsen.]

råd og fælleslærerråd og indførelse af en bestemmelse, der svarer til § 42 i skoletilsynsloven om adgang til efterprøvelse i et 3 mands udvalg at afskedige en lærer, der er kommet i stærkt misforhold til sin stilling som lærer.

Det foreliggende lovforslag har i visse henseender karakteren af en rammelov, og det må som følge heraf være overladt til fremtiden og den kommende udvikling at finde frem til metoder og former for den endelige løsning af detailspørgsmål, løsninger, som under nødvendig hensyntagen til de særlige lokale forhold må anses for de mest hensigtsmæssige og effektive til fremme af skolearbejdet. Som sådanne områder kan jeg nævne: arbejdet med at øge antallet af elevtimer ved de mindre og små bygdeskoler, arbejdet med tilrettelæggelsen og den endelige udformning af undervisningen i 8. og 9. klasse, den endelige tilrettelæggelse og ordning af særundervisningen afpasset efter de særlige færøske forhold o. s. v.

Endelig finder jeg anledning til at nævne, at lovforslaget er forsynet med en formålsparagraf, nemlig § 1, hvor stk. 2 lyder:

„Folkeskolens formål er at fremme og udvikle børnenes anlæg og evner, at styrke deres karakter og give dem nyttige kundskaber.“

Jeg finder, at det er en nyttig bestemmelse, især da vi hidtil har savnet en sådan i den færøske skolelovgivning. Dette skal være mit ønske, at gennemførelsen af lovforslaget må yde sit vægtige bidrag til, at dette formål kan nås.

Idet jeg takker den højtærede minister for fremsættelsen af lovforslaget, skal jeg på venstres vegne anbefale det til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Ellen Strange Petersen: På den konservative gruppes vegne vil jeg give principiel tilslutning til det foreliggende lovforslag. Vi finder det rimeligt og rigtigt, at Færøerne får en skolelov, der ligger så nær som muligt op ad den, der gælder her.

Desværre kan vi ikke fra vor gruppe give udtryk for et sådant lokalkendskab, som de foregående ærede ordførere har demonstreret. Man føler i en sådan situation, at det er noget beskæmmende, at flertallet af folketingsmedlemmerne ikke kender Færøerne ved selysyn. Det er betydelig hur-

tigere og lettere at komme til New York end til Thorshavn.

Men heldigvis er det meget oplysende og udførlige bemærkninger, der ledsager lovforslaget, så man får et levende indtryk af de vanskeligheder, der foreligger for skolevæsenet på Færøerne. Og jeg regner med, at sagen kommer i udvalg, så vi dér endnu mere indgående kan drøfte problemerne.

Den fremtidige skolelov, der, som det er blevet nævnt, skal afløse en mere end 100-årig lov, må vel først og fremmest betragtes som en rammelov, der giver det færøske skolevæsen mulighed for at udvikle sig i lighed med det danske i den udstrækning, det er praktisk gennemførligt. Den konservative gruppe lægger afgørende vægt på, at det foreliggende lovforslag er enstemmigt vedtaget i Færøernes lagting. En sådan enstemmighed er vanskelig at gå imod, og der synes heller ikke umiddelbart at være nogen anledning til at forsøge på det.

Men når man tænker på, hvor svært det har været og stadig er i det egentlige Danmark at få skolelove til at harmonere med de faktiske forhold, må man forestille sig, at det bliver endnu meget vanskeligere på Færøerne med de særlige geografiske forhold.

Det oplyses f. eks. i bemærkningerne fra den kommission, der har udarbejdet forslaget til en ny skoleordning, at af 86 bygdeskoler er der 69, der har under 50 elever, og kun ved de skoler, der har over 50 elever, er det meningen der skal være pligt til at indrette gymnastiksal. I den danske folkeskolelov påbydes der derimod indretning af gymnastiksal ved enhver skole, der underviser børn over 12 år.

Grundprincippet i den nye færøske skolelov er en 7-årig hovedskole med en frivillig 8. klasse og eventuelt en 9. klasse samt en 3-årig realafdeling. Der findes i dag tre forskellige former for eksamensordning på Færøerne, så den foreslåede realafdeling betyder, at der bliver større ensartethed. Endvidere foreslås det, at skoleåret skal begynde samtidigt ved alle skoler. Der er i øjeblikket enkelte skoler, der begynder til nytår, andre til maj eller april, mens det store flertal begynder efter sommerferien. Det kan kun forekomme rimeligt, at skolerne får samme arbejdsår.

I den gældende skolelovgivning for Færø-

[Ellen Strange Petersen.]

øerne findes der ikke regler om særundervisning. Efter lovforslaget bliver der hjemmel for at indføre særundervisning for børn med forskellige vanskeligheder. Det må betragtes som et væsentligt fremskridt, især hvis det bliver muligt at centralisere denne undervisning i et vist omfang.

I det hele taget stiles der i lovforslaget mod centralisering med sammenlægning af skoler og offentlig befordring af fjerntboende børn. Det oplyses, at der er 12 enklassede bygdeskoler, så forholdene er unægtelig vanskelige. Ansættelse af vandrelærere, som efter lovforslaget kan finde sted i fornødent omfang, vidner også om forhold, der er anderledes end i Danmark.

De færøske børn skal have megen sprogundervisning. Ifølge lovforslaget skal undervisningen fra 1. til 5. klasse omfatte færøsk og dansk, fra 6. klasse engelsk og tillige orientering i islandsk og svensk, og som valgfrit fag i 7. klasse er nævnt tysk. Derimod er fransk ikke med som undervisningsfag til realeksamen, mens det i Danmark er valgfrit fag.

Det siges i kommissionens bemærkninger, og det kan man kun påskønne, at der skal stilles sådanne krav til realeksamen fra de færøske skoler, at denne eksamen kan anerkendes som sidestillet med tilsvarende eksamen fra skoler i Danmark, særlig af hensyn til de elever, der vil benytte realeksamen som grundlag for videregående uddannelse.

I lovforslaget står, at der kan ansættes en skoledirektør. Et mindretal i kommissionen havde ønsket, at ordet „kan“ blev strøget. Et af medlemmerne, lærer Martin Holm, har i denne forbindelse givet de skiftende danske embedsmænd på Færøerne skyld for, at skolelovgivningen ikke er blevet ført à jour. Han mener ikke, det er manglende interesse, der er hovedårsagen, men at arbejdsbyrden har været for stor. Det vil efter min mening være rimeligt, om vi i udvalget ser lidt nærmere på disse kritiske bemærkninger samt får en række andre spørgsmål nærmere belyst.

Det vil vel være svært at få en fuldstændig redegørelse for de økonomiske konsekvenser af det foreliggende lovforslag, men visse oplysninger må dog kunne gives. Ligeledes bør det klarlægges, om lærermangelen er

lige så stor på Færøerne som i Danmark. Den nye lov skulle gerne betyde et væsentligt fremskridt for undervisningen på Færøerne. En af forudsætningerne er, at man ikke går i gang med flere nye opgaver, end man har lærerkræfter til. De triste erfaringer, vi har her i denne del af kongeriget, og som for nylig gav sig udslag i lovforslag om foranstaltninger mod lærermangelen, skulle nødvendigvis gentages på Færøerne. Men som rammelov betragtet anser vi i den konservative gruppe forslaget for værdifuldt og lover velvillig støtte til det.

Helge Larsen: Efter at dette forslag er vedtaget enstemmigt af Færøernes lagting, og efter de varme anbefalinger, det har fået af de ærede medlemmer hr. Johan Nielsen og hr. Johan Poulsen, medlemmer, der har et ganske andet kendskab til Færøerne, end jeg har, mener jeg at kunne indskrænke mig til at give forslaget min gruppes bedste anbefaling.

Skræppenborg-Nielsen: Da mit partis ordfører i denne sag, det ærede medlem hr. O. Mathiasen, er forhindret i at være til stede netop nu, skal jeg på hans vegne give udtryk for følgende.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det i det allervæsentligste bygger på en kommissionsbetænkning fra februar 1960, at Færøernes lagting i april har vedtaget forslaget enstemmigt, og at forslaget fremsættes her i alt væsentligt i den form, hvori det er vedtaget af lagtinget. Når dertil kommer, at de to repræsentanter for Færøerne, det ærede medlem hr. Johan Nielsen og det ærede medlem hr. Johan Poulsen, også i alt væsentligt har givet tilslutning til forslaget, finder vi ikke anledning til at gå nærmere ind på dette. Det kan kun glæde os, at vore landsmænd på Færøerne nu vil få en skolelov, som synes at være tidssvarende, og som på næsten alle områder er i overensstemmelse med de gældende skolelove for det øvrige land, bortset naturligvis fra de hensyn, der må tages til de særlige forhold på Færøerne.

Jeg kan på mit partis vegne give fuld tilslutning til lovforslaget.

Bækgaard: I bemærkningerne til lovforslaget oplyses det, at både skoledirektionen

[Bækgaard.]

og landstyret og lagtinget på Færøerne har godkendt dette forslag, så der kan jo ikke være meget at sige til det.

Forslaget tilsigter en kombination af skolelov og skoletilsynslov. Mit parti kan kun hilse med tilfredshed, at den højtærede undervisningsminister gør sit til at begrænse den strøm af lovforslag, som vi bliver præsenteret for i det høje ting.

Med hensyn til den foreslåede klassekvotient i § 10 lyder det meget fornødtigt, at den falder sammen med den nuværende klassekvotient, men hvordan med hensyn til fremtiden? Kan den højtærede undervisningsminister oplyse noget om det formodede elevtal f. eks. om 10 år?

I motiverne til lærerlønningssloven af 1949 § 20, som anføres i bemærkningerne til lovforslagets § 31, gives der udtryk for, at børn fra afsidesliggende bygder kan indlogeres på nærmeste skole. Da jeg tillægger det stor betydning, at børns ophold uden for hjemmet begrænses mest muligt, beder jeg den højtærede undervisningsminister oplyse, hvordan det går i praksis. Bliver den mulighed udnyttet, eller rejser lærerne ud til sådanne elever, som 1949-lovens motiver punkt 5 ad § 20 henviser til?

I øvrigt vil det mest nærliggende spørgsmål ved første behandling vel være det, som også det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen var inde på: hvordan står antallet af færøske lærerembeder i forhold til antallet af uddannede færøske lærere i øjeblikket? For hvis lovforslaget, samtidig med at det tilsigter en skolelovgivning efter dansk mønster, medfører de samme kaotiske tilstande, som vi har her med hensyn til lærermangel, vil vi i vort parti være meget betænkelige. Det uføre, vore børns undervisningsforhold er bragt ud i på grund af særundervisning, erhvervsvejledning, flere fagområder m. v., som har skudt de elementære fag alt for meget i baggrunden, hvad der efter min mening har anrettet ubodelig skade i forholdet mellem skole og hjem, skulle meget nødig overføres til Færøerne.

Undervisningsministeren (*Helweg Petersen*): Jeg takker de ærede ordførere for den tilslutning, der er givet til lovforslaget. Man har jo fra alle sider været enig om, at det

var nødvendigt at foretage en samling af lovgivningen for det færøske skolevæsen, og her er man altså gået videre, end vi er i det øvrige Danmark. Her har vi jo ikke tilsynslov og skolelov samlet i én lov. Man har også været enig om, at man burde tilstræbe en ajourføring i forhold til det danske skolevæsen, så vidt forholdene muliggjorde det. Det er klart — det fremgår af en række af de enkelte bestemmelser, der er i lovforslaget — at der er områder, hvor det ikke har været muligt at gennemføre forhold, der helt svarer til forholdene her.

Det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen pegede på et enkelt problem; der er også andre; men dem kan der jo blive lejlighed til at se på i det udvalg, jeg forventer vil blive nedsat.

Med hensyn til klassekvotienten, som det ærede medlem hr. Bækgaard var inde på, vil jeg gerne henvise til, at der i bemærkningerne til lovforslagets § 10 er foretaget en opgørelse over de klassekvotienter, man har ved en række skoler. Opgørelsen viser, at der er en betydelig margen, inden man når op på de klassekvotienter, der er fastsat i § 10.

Jeg var glad for at høre de bemærkninger, det ærede medlem hr. Johan Nielsen fremsatte. Det er så sjældent, vi har lejlighed til, når vi drøfter skoleproblemer, at komme ind på de forhold, der egentlig er de afgørende, de væsentlige: skolens indhold, hele den måde, hvorpå undervisningen foregår. Jeg vil gerne understrege betydningen af, uden at jeg skal komme ind på det her, at vi i en tid, hvor specialisering trænger sig stærkt frem, interesserer os for børnenes almenmenneskelige udvikling. Derfor er der i de undervisningsvejledninger, der er fulgt efter skoleloven herhjemme, lagt megen vægt på at vise, hvilke rige muligheder der knytter sig til undervisningen i bl. a. kristendoms-kundskab og historie, og der er også, ikke mindst i forbindelse med historieundervisningen, fremført nye synspunkter om det stof og de emner, der med rimelighed kan tages op i undervisningen.

Det er jo ikke tanken, at de undervisningsvejledninger, vi har fået herhjemme, skal gælde for Færøernes skolevæsen; men jeg er sikker på, at man i det udvalg, der arbejder med læseplaner, altså med fagenes indhold, metoder og hjælpemidler, på Færø-

[Undervisningsministeren.]

erne vil drage nytte af de forslag, der findes i de herhjemme udsendte undervisningsvejledninger.

Jeg takker de ærede ordførere for tilslutningen til det fremsatte lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Johan Nielsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om menighedsråd har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om byplaner har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Vestergaard Poulsen har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Er trafikministeren opmærksom på de dårlige forbindelser, Midt- og Vestjylland har med Århus-Kalundborg ruten, og vil ministeren medvirke til, at dette forhold omgående ændres?“

Medlem af folketinget Vagn Bro har meddelt mig, at han ønsker til udenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan udenrigsministeren begrunde, hvorfor man i anledning af statsminister Kampmanns besøg i Indien har udgivet og formentlig sendt til indiske myndigheder en særudgave af „Denmark Review“ uden med ét ord i selve fremstillingen at nævne det danske missionsarbejde i Indien, skønt dette med den indiske regerings billigelse og støtte dri-

ver forskelligartede skoler med et samlet elevtal på 13 283?“

Medlem af folketinget Vagn Bro har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Ministeren har tilstillet medlemmer af folketinget årsberetning og regnskab for SAS for driftsåret 1. oktober 1960-30. september 1961 og eksemplarer af den af det skandinaviske regeringsudvalg afgivne betænkning af 29. f. m., men ministeren har ikke ledsaget disse vigtige aktstykker med bemærkninger. Der spørges: vil ministeren give tinget oplysninger i de nævnte skrivelser anledning samt oplysning om sin stilling til de i regeringsudvalgets betænkning stillede forslag til ændringer i konsortiaaftalen m. v.?“

Medlem af folketinget Rosing har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren gøre sin indflydelse gældende, så stykker som enakteren „Måske“, der behandler forholdene mellem danske og grønlandere i kompromiterende form, ikke bliver udsendt i fjernsynet?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 31. januar kl. 14 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*
Forslag til lov om lån til håndværk og mindre industri.
- 3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*
Forslag til lov om folkeskolen på Færøerne.
- 4) *Første behandling af:*
Forslag til lov om foretagelse af visse ekspropriationer m. v.

[Formanden.]

5) Første behandling af:

Forslag til instruks for folketingets ombudsmand.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 14²⁵.

51. møde.

Onsdag den 31. januar kl. 14.

Formanden: Under henvisning til § 2, stk. 5, i lov nr. 257 af 27. maj 1950 om omnibus- og fragtmandskørsel med motor-køretøjer, således som denne er ændret ved lov nr. 101 af 25. marts 1959, anmoder ministeren for offentlige arbejder i skrivelse af 25. d. m. om, at der må blive foretaget valg af 6 medlemmer og 6 stedfortrædere til for tiden 1. april 1962-1. april 1966 at indtræde i det i nævnte lovbestemmelse omhandlede landsnævn.

I skrivelse af 26. d. m. anmoder handelsministeren om, at der må blive foretaget valg af et nyt medlem af folketingets valutaudvalg i stedet for Aksel Larsen, der har ønsket at udtræde af udvalget.

Medlem af folketinget H. C. Toft har meddelt mig, at han ønsker til statsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil statsministeren foranledige, at det af statsministeriet den 20. december nedsatte udvalg angående udflytning til provinsen af statsinstitutioner og -virksomheder tiltrædes af repræsentanter for provinsen?“

Spørgsmålet er optaget på dagsordenen for tingets spørgetid i dag.

Medlem af folketinget Aksel Larsen har meddelt mig, at han ønsker til ministeren

for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Hvem har ansvaret for tilrettelæggelsen af fjernsynets spørgetime „Hvis det sker — hvad sker der så?“ torsdag den 25. januar? Billiger ministeren denne for oplysende udsendelser?“

Spørgsmålet er optaget på dagsordenen for tingets spørgetid i dag.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Knud Thomsen* til indenrigsministeren:

„I betragtning af, at loven om erhvervsskattens afløsning i visse kommuner og om hovedstadsudligningen endnu ikke er forelagt folketinget til den i loven fastsatte revision, vil indenrigsministeren da oplyse, om det er regeringens hensigt, at denne lovgivning skal bortfalde pr. 31. marts 1962?“

Knud Thomsen: Ved loven af 1959 om erhvervsskatteafløsningen søgtes der tilvejebragt en foreløbig ordning inden for to vanskelige områder. Erhvervsskattebetalingen blev i forskellige områder af landet afløst af fast tilsvær fra vedkommende områdes omegnskommuner, principielt baseret på forholdene i skatteåret 1957-58. Samtidig blev det udligningstilsvær, der ydes København fra Frederiksberg og Gentofte kommuner ifølge udligningsloven af 1937 med senere ændringer, ligeledes fikseret til det for året 1957-58 gældende med et tillæg på 5 pct. for det derefter følgende år og 10 pct. for de to næste år.

Ifølge lovens § 9, stk. 2, skulle den optages til revision i folketingsåret 1961-62, hvilket jo også var såre naturligt, da det lå helt klart, at denne lov kun kunne være af foreløbig natur.

Folketingsåret 1961-62 er ganske vist endnu ikke udløbet, og der kan altså endnu fremsættes et lovforslag, men sent bliver det da, set på baggrund af, at mange kommuner, for hvilke denne lovgivning er af stor betydning, skal have deres budgetter vedtaget ved anden behandling senest den 15. marts dette år.